

Cyfnodau Datblygiad Iaith a Lleferydd

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Oed	Gwrando a sylwi	Dealltwriaeth	Synau llefaru a siarad	Sgiliau Cymdeithasol
 Hyd at 3 mis	- Troi tuag at synau cyfarwydd - Cael ei ddychryn gan synau uchel	- Adnabod llais y rhieni - Lleisiau cyfarwydd, cyfeillgar yn aml yn ei dawelu	- Crío'n aml yn enwedig pan fo'n anhapus neu'n anghyfforddus - Gwneud synau gyda'r llais e.e. C'wian a gyrglan	- Syllu ar wynebau a chopïo symudiadau'r wyneb e.e. rhoi tafod allan - Gwneud cyswlt llygaid â phobl am gyfnodau gweddol hir
 3 – 6 mis	Gwylïo'r wyneb pan fo rhywun yn siarad	Yn cyffroi wrth glywed sŵn lleisiau'n agosáu	- Gwneud synau gyda'r llais er mwyn cael sylw - Pan fo rhywun yn siarad â'r babi, mae'n ateb drwy greu synau - Chwerthin wrth chwarae - Parablu i'w hun	- Synhwyro emosiynau gwahanol yn llais y rhieni ac o bosib yn ymateb yn wahanol, e.e. gwenu, tawelu neu chwerthin - Crío mewn ffyrdd gwahanol i fynegi anghenion gwahanol
 6 – 12 mis	- Llwyddo i ddod o hyd i'r sawl sy'n siarad - Canolbwyntio ar synau gwahanol e.e. ffôn, cloch y drws.	- Deall geiriau a ddefnyddir yn aml e.e. 'wedi gorffen' 'na' a 'ta-ta' - Stopio ac edrych wrth iddo glywed ei enw - Deall cyfarwyddiadau syml pan fo ystumiau a chyd-destun ynghlwm wrth y cyfarwyddiadau hynny	- Defnyddio synau llefaru (parablu) i gyfathrebu ag oedolion; yn gwneud synau tebyg i 'ba-ba' 'na-na' 'ga-ga' - Yn stopio parablu wrth glywed llais oedolyn cyfarwydd - Defnyddio ystumiau fel chwifio dwylo a phwyntio bys i'w helpu i gyfathrebu - Dechrau defnyddio geiriau unigol pan yw oddeutu 12 mis e.e. 'Mamam' 'dada'	- Mwynhau hwiangerddi a chaneuon gyda symudiadau - Ceisio copïo lleferydd a symudiadau gwefusau oedolion - Cymryd ei dro mewn sgwrs (wrth barablu)
 12 – 15 mis	- Mwynhau cerddoriaeth a chanu - Mwynhau teganau/gwrthrychau sy'n gwneud sŵn	- Deall geiriau unigol o fewn eu cyd-destun, e.e. Cwpan, llaeth, dadi - Deall mwy o eiriau nag y mae'n gallu eu dweud - Deall cyfarwyddiadau syml e.e.'cusan i mami' 'rho fe i dadi' 'stop'	- Dweud tua 10 gair unigol, er efallai nad yw'r rhain yn glir - Ymestyn neu'n pwyntio at rywbeth sydd ei eisiau arno wrth wneud synau llefaru	- Hoffi bod yng nghwmni oedolion sy'n gyfarwydd iddo - Hoffi gwylïo oedolion am gyfnodau byr
 15 – 18 mis	Gwrando ac ymateb i wybodaeth/cyfarwyddiadau syml e.e. 'Ben, gwisga dy esgidie' 'Mohammed, rho fe i Dadi'	- Deall amrywiaeth eang o eiriau unigol ac weithiau rhai ymadroddion dau air e.e. 'rho fe' 'Gwisga esgidie' - Adnabod gwrthrychau a lluniau mewn llyfrau ac yn pwyntio atynt os oes rhywun yn gofyn iddo wneud - Pan fo oedolyn yn gofyn am wrthrych sydd ag enw cyfarwydd, mae'n ei roi i'r oedolyn, e.e. Cot, car, afal, llyfr	- Parhau i barablu ond mae'n defnyddio o leiaf 20 o eiriau unigol yn gywir, er efallai nad yw'r geiriau'n glir - Copïo ystumiau a geiriau sy'n cael eu defnyddio gan oedolion - Wrth chwarae, mae'n parablu'n barhaus ac yn defnyddio geiriau unigol - Defnyddio goslef, traw ac yn amrywio uchder y llais wrth 'siarad'	- Chwarae dychmygol syml - Chwarae ar ei ben ei hun, er ei fod yn hoffi bod yn agos at oedolion cyfarwydd - Er ei fod yn fwy annibynnol, mae'n fwy hapus wrth ymyl oedolyn
 18 mis i 2 oed	- Canolbwyntio ar weithgaredd o'i ddewis ar ei ben ei hun ond mae'n ei chael yn anodd gwrando ar gyfarwyddiadau gan oedolyn - Mae defnyddio enw'r plentyn yn dechrau ei helpu i wneud yr hyn y mae oedolyn yn gofyn iddo'i wneud e.e. 'Sara,byt dy frechdanau' 'Ali, gwisga dy got'	- Mae'r ddealltwriaeth o eiriau unigol yn datblygu'n gyflym yr ystod y cyfnod hwn, mae'n deall rhwng 200 a 500 gair - Deall cyfarwyddiadau syml e.e. 'Cer i ôl esgidie Mami' 'Cer i ôl teganau' 'Dwed wrth Dad fod bwyd yn barod'	- Defnyddio hyd at 50 o eiriau - Dechrau rhoi dau neu dri gair gyda'i gilydd - Gofyn cwestiynau yn aml e.e. enwau pobl a gwrthrychau - Defnyddio synau llefaru p, b, m, w	- Datblygu chwarae dychmygol gyda theganau, e.e. bwydo doli, gyrru car - Teimlo'n rhwystredig pan nad yw'n gallu cyfleu ei hun, gall hyn achosi iddo strancio - Copïo iaith corff oedolion gan gynnwys pwyntio, ystum ac edrychiad
 2 – 3 oed	- Dechrau mynegi diddordeb mewn sgysiaus ond pethau eraill yn dwyn ei sylw - Gwrando ar sgysiaus sy'n cyfeirio ato, ond mae'n ei chael yn anodd heb gliwiau e.e. 'stopia a gwranda'	- Dod i ddeall cysyniadau syml gan gynnwys yn/ ar/o dan/mawr/bach - Deall brawddegau fel 'rho'r tedi yn y bocs' - Deall cwestiynau syml sy'n defnyddio 'pw' a 'beth' ond ddim 'pam' - Deall stori syml pan fo lluniau ar gael i gefnogi'r stori	- Defnyddio 300 o eiriau gan gynnwys iaith ddisgrifiadol, defnydd o amser, lle a phwrpas - Cysylltu pedwar neu bump gair gyda'i gilydd - O bosibl yn siarad ag atal dweud pan fo'n ystyried beth i'w ddweud - Gallu cofio straeon hir ac yn mwynhau eu hadrodd ac yn hoffi canu caneuon - lluosog ac arddodiaid (yn, ar, o dan) - Cael trafferth dweud r, th, si, dd, ts, ng, ch, ll	- Cynnal sgwrs ond yn neidio o un pwnc i'r llall - Ymddiddori yn yr hyn mae pobl eraill yn ei chwarae ac yn ymuno â nhw - Mynegi emosiynau tuag at oedolion a chyfoedion gan ddefnyddio geiriau yn hytrach nag ystumiau yn unig
 3 – 4 oed	- Mwynhau gwrando ar straeon - Dal yn ei chael yn anodd gwneud mwy nag un peth ar y tro, felly ddim yn gallu gwrando'n rhwydd ar siaradwr tra'n gwneud rhywbeth arall. Rhaid iddo ganolbwyntio ar y dasg a'r siaradwr ar wahân	- Deall cwestiynau neu gyfarwyddiadau ac iddynt ddwy ran e.e. 'cer i ôl dy siwmpwr a cher i sefyll wrth y drws' - Deall cwestiynau sy'n holi 'pam' - Yn nes at bedair oed, yn ymwybodol o amser mewn perthynas â'r gorffennol, y presennol a'r dyfodol e.e. 'heddiw mae'n heulog, ddoe roedd hi'n bwrw glaw, tybed beth fydd y tywydd yfory?'	- Defnyddio brawddegau sy'n cynnwys pedwar i chwe gair e.e. fi eisie chwarae â'r car; beth yw hwnna? - Defnyddio ffurfiau'r gorffennol a'r dyfodol - O bosibl yn parhau i gael problemau gyda geiriau afreolaidd e.e. dethes i, ethes i, rhedeges i - Gallu cofio straeon hir ac yn mwynhau eu hadrodd ac yn hoffi canu caneuon - Yn cael problem wrth dweud r, th, si, ts, ng, ch, ll	- Deall cymryd tro ynghyd â deall bod angen rhannu gydag oedolion a chyfoedion - Dechrau sgysiaus - Mwynhau chwarae gyda chyfoedion - Yn gallu dadlau gydag oedolion a chyfoedion os yw'n anghytuno – defnyddio geiriau yn hytrach na gweithredoedd yn unig
 4 – 5 oed	Mae sgiliau canolbwyntio nawr yn fwy hyblyg – gall ddeall cyfarwyddiadau llafar sy'n berthnasol i dasg gan edrych ar y siaradwr heb roi'r gorau i'r dasg y mae'n ei wneud	- Gallu dilyn straeon syml heb luniau - Deall cyfarwyddiadau sy'n cynnwys trefn amser e.e. 'yn gyntaf, wedyn, yn olaf' - Yn deall ansoddeiriau e.e. 'meddal, caled, llyfn' - Yn ymwybodol o hiwmor mwy cymhleth, yn chwerthin ar jôcs	- Defnyddio brawddegau sydd wedi'u ffurfio'n gywir ond mae'n bosibl y bydd rhai camgymeriadau gramadegol yn parhau o hyd e.e. wnes i chwarae gyda Ben amser cinio - Oedolion a chyfoedion yn ei ddeall yn rhwydd, dim ond ychydig o broblemau llefaru er enghraifft 'th', 'r' 'll' a chyfuniadau o dair cytsain ee 'sgriblo' - Yn aml yn gofyn beth yw ystyr geiriau anghyfarwydd ac o bosibl yn eu defnyddio ar hap	- Dewis ei ffrindiau ei hun - Ar y cyfan yn cydweithio gyda'i ffrindiau - Yn gallu cynllunio gweithgareddau ar gyfer adeiladu pethau a gweithgareddau chwarae rôl - Cynnal sgysiaus hirach a chymryd tro i sgwrsio - Yn defnyddio iaith i gasglu gwybodaeth, i negodi, i drafod teimladau/syniadau ac i fynegi barn